

Vandra och cykla i Danmark – aktuella erfarenheter

Cykel

Det kan vara klokt att boka cyklar i förväg om man vill vara alldeles säker. Förutom cykelhandlare kan vissa turistbyråer och vandrarhem hyra ut cyklar.

Vi lyckades komma över mycket bra cyklar. Unn såg till att få cyklar med gammaldags, fjädrande sadlar. Vi andra fick hålla till godo med moderna och vassa sadlar som efter ett tag satte sina spår.

Cykel- och vandringsleder

I Danmark finns ett hundratal markerade *vandringsleder* som också är beskrivna i behändiga små foldrar som är utgivna av Skov- og Naturstyrelsen. Man kan få dem gratis på turistbyråer. Vill man planera i förväg och därför beställa dem kan man ta kontakt med Skov- og Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
DK-2100 Köpenhamn K
Tfn +45 39 47 20 00

Det finns också ett omfattande system av *cykelleder* – 15 nationella samt åtskilliga regionala och lokala leder.

Karta: Cykelguide. Skilte cykelruter og stier i Danmark. Ny utgåva årligen. Utges av Vejdirektoratet och Amterne i Danmark. Man kan få den genom Danmarks turistbyrå. Varje amt har dessutom egna cykelkartor till försäljning (50-80 dkr). Några av amten har också cykelinformation på sina webb-adresser, t ex:
Nordjylland: www.nja.dk/teknik/natur
Viborg amt: www.vibamt.dk
Ringkjøbings amt: www.ringamt.dk

Tänk på att Danmark inte har någon allemansrätt i svensk mening. Det innebär, att på privat mark måste man följa markerade leder och man får endast vistas där mellan klockan 7 och solnedgången.

Fästingar förekommer också i Danmark. Fästing heter *skovflåt* på danska.

Om vandrarhem

Vi bodde på två ställen. Vandrarhemmet i Ringkøbing är inrymt i ett stort och modernt idrottskomplex som heter Rofi-centret. Vandrarhemmet i Nykøbing Mors ligger

mycket trevligt på rimligt gångavstånd från busstationen (järnväg finns inte) i en park, alldeles intill en mycket angenäm badstrand.

Det kan vara klokt att ta med viss egen köksutrustning. Kastruller, tallrikar, glas, muggar och ätbestick kan man räkna med, men för säkerhets skull bör man ta med egen förskärare, uppläggningsbestick, hushållspapper, grytlappar ...

Information om danska vandrarhem kan man få via Internet:

<http://www.danhostel.dk/vandrehjem>

Här finner man en karta över landet. Orter med vandrarhem är markerade och genom att klicka på den ort man är intresserad av får man fram detaljuppgifter om just det vandrarhemmet, inklusive adress och telefonnummer. Vi bokade via e-post och det fungerade utmärkt.

Självhushållning, mat

Tänk på att butikernas öppettider i regel inte är så generösa i Danmark som i Sverige. Visst finns det butiker som har öppet framåt kvällen, men var inte för säker. Efter 18 eller t o m 17.30 kan det vara problematiskt att komma över förmödenheter.

Man skall kanske inte vänta sig så stora skillnader i matvanor mellan så näraliggande och närbesläktade länder, men vissa skillnader finns det. Många förknippar väl också vissa maträtter – och drycker - med Danmark. Det mörka danska rågbrödet (*rugbrød*) är tämligen känt även i Sverige, men det finns varianter – de kan vara mer eller mindre kompakta. *Kærnebrød* är ett slags fullkornsbröd med stora kärnor att tugga på.

Vi är väl många som är vana vid att äta fil till frukost eller vid andra mål, men i Danmark hittar man sällan filmjolk (*tykmælk*) i svensk mening. Däremot kan man äta *Ymer*, som närmast liknar gräddfil till konsistensen men inte är fetare än vanlig filmjolk. Milt och gott! En magrare variant är *Ylette*. Utbudet av yoghurt liknar det i Sverige, men det finns också mycket lätta varianter.

En mejeriprodukt som vi inte har i Sverige är *koldskål* (kallskål). Kallskål är en gammaldags rätt som förekom i det gamla bondehushållet. Den innehåller ägg och vanilj. Det var inte alla i vår grupp som gillade den. En annan produkt som inte längre förekommer i Sverige men väl i Danmark är *kærnemælk* (kärnmjök). Inte heller den faller alla i smaken.

Danska ostar: Danbo är ett märke med flera varianter. *Gamle Ole* är en mycket smakrik sådan. Den är inte stark i den meningen att den svider i munnen, men själva aromen är kraftig! Andra ostar i Danbo-familjen är *Onkel Kras*, *Gamle Oles far* och *Stærke Gustav*. *Sorte Sara* är lite mera dämpad. *Havarti* är en annan kraftig ost.

Danska dessertostar är väl kända också i Sverige. Man kan sikta på ädelosten *Danablu* eller inhemsk *Camembert* och *bondebrie*. *Blue Castello* är en ganska krämig blåmögelost.

Danskt öl är en avdelning för sig och den kan vi inte gå in på här, men är *Thy öl* (på Mors går det under namnet Mors öl) det godaste ölet i Danmark? I alla fall berättade en mycket social medpassagerare på en lokalbuss att det vunnit en tävling om den saken. Tja, smaka gärna, för gott är det.

Vatten måste man förstås ha med i riklig mängd på turen. Mineralvatten kallas ofta *Dansk vand* i Danmark (även om det ofta är importerat Ramlösa).

Om man äter ute ...

Ibland kan man vilja äta på restaurang, kro (dvs värdshus) eller kafé. Även om det inte bör vålla större problem så kan några begrepp vara värda att lägga på minnet.

Alla svenskar känner till ordet *smørrebrød*, men den danska terminologin kring smörgåsar är lite mera sofistikerad än så. Ett smørrebrød är ofta en ganska stor smörgås, nästan en liten maträtt med en brödskiva till. En minst lika vanlig företeelse är *håndmadder* – mindre smörgåsar men med utstuderade pålägg, små nog att hålla i handen. Ofta kan man beställa en portion med tre valfria sådana. "Dyrlægens natmad" (dvs. veterinärens nattmacka) är en smörgås där leverpastej, saltkött och bacon är väsentliga ingredienser. Uttrycket är lika välkänt i Danmark som Janssons frestelse i Sverige.

Rundstykker motsvarar frallor. *Sandwiches* är dubbelmackor.

Æggekage är en sorts omelett fast lösare och brukar serveras med bacon och gräslök. *Biksemad* är pyttipanna. *Mørbradbøf* är fläskfilé. *Stjernesked* är en rätt (större eller mindre) som består av en stekt och en kokt fiskfilé med räkor, svart kaviar, majonnäs och en rostad brödskiva.

Æbleskiver kan, trots namnet, närmast beskrivas som små munkar gjorda på äpplen. De lagas i särskilda järn och serveras med sylt och florsocker. Oemotståndligt! Vi avnjöt denna delikatess vid ett par tillfällen. När man kämpat sig fram genom landskapet i gassande sol smakar det extra gott i en skuggig trädgård, såsom Skarregård, nära Mors nordspets och på Abelinesgaard vid Hvidesande.

Tåg och buss i Danmark

Över lag är kommunikationerna goda i Danmark. Man kan rentav häpna över hur snabbt och lätt det går att förflytta sig. Punktligheten brukar också vara betydligt bättre än hos ett visst svenskt järnvägsföretag.

Motsvarigheten till SJ heter DSB. Via Internet kan man förstås utforska förbindelser mm. www.dsb.dk

Vi använde oss av det nordiska tågfluffarkortet – Scanrail. Det finns i ett par olika varianter. Det vi köpte gav oss möjlighet att resa fem kalenderdagar under en 15-dagarsperiod. Priset – som gick upp en kort tid innan vi köpte det – är 1820 SEK. Använder man det för de långa transportsträckorna, såsom från Stockholm till Jyllands västkust T/R så lönar det sig hyggligt. Scanrail-kortet ger också rätt till 50 procents rabatt på färjorna mellan Sverige och Danmark.

När man skall utnyttja bussarna kan det löna sig att köpa ett klippkort som kan användas av flera och inte nödvändigtvis på en och samma sträcka. Besparingen kan bli avsevärd.

Information

Dessvärre finns det inte längre någon dansk turistbyrå med mottagning i Sverige. Man måste ta kontakt via telefon, fax eller e-post. Det går emellertid att beställa broschyrer dygnet runt.

Danmarks turistråd

Kundtjänst: 08-611 72 22

E-post: info@dtab.se

Internet: www.visitdenmark.com

För att få mera detaljerade upplysningar kan man vända sig till de lokala turistbyråerna.

Adresserna hittar man lätt på Internet.

<http://www.turist.dt.dk/>

<http://www.visitvestjylland.com/>

En vägledning till naturen i Danmark – ”det grønne Danmark” – finner man på:

<http://www.greenguidedenmark.dk/>

Fågelreservatet Tipperne:

www.sns.dk/jagt/reservatfoldere/tipperne/tippe-medk.html

[www.dof-](http://www.dof-ringkobingamt.dk/lokaliteter/lok_tipp+vaerne+nymind.htm)

[ringkobingamt.dk/lokaliteter/lok_tipp+vaerne+nymind.htm](http://www.dof-ringkobingamt.dk/lokaliteter/lok_tipp+vaerne+nymind.htm)

Böcker

Vandreture i Danmark, Politikens forlag. 1. udgave 1999.

Ture i Danmark. Politikens forlag.

Geologisk litteratur:

Steen Andersen, Steen Sjørring *Det nordlige Jylland*, Geografforlaget

Gunnar Larsen og Christian Kronborg: *Det mellemste Jylland*, Geografforlaget

Stig Schack Pedersen, Gunver Krarup Pedersen & Per Noe: *Moleret på Mors*. 48 s. ISBN 87-87566-38-9

Hans Jørgen Weitze: *Thy, Mors og Fur - Vejrbid og furet*. Geografforlaget.

Den som vill veta mer om det danska fyrväsendets historia kan läsa den nyutkomna

Bugge, Lars: *Kort og godt om danske fyrtårne*. Ascheschougs forlag 2001. 169 dkr.

Ingrid Falk

Urn Hellsten

Eva Pettersson

Anders Schaerström

Birgitta Traxel